

فصل ۳ نواحی انسانی

مفاهیم کلیدی

- ناحیه فرهنگی
- بخش فرهنگی
- چشم انداز فرهنگی
- اقتصاد جهانی
- تنوع فرهنگی
- نابرابری فضایی
- مرکز- پیرامون
- کشاورزی تجاری و معیشتی
- صنایع نو (های تک)

- منظور از ناحیه فرهنگی چیست و دین و زبان چه نقشی در ایجاد نواحی فرهنگی دارند؟
- نواحی عمده کشاورزی و صنعتی جهان کدامند و چه ویژگی‌هایی دارند؟
- علل نابرابری نواحی در اقتصاد جهانی چیست و این نابرابری چه تأثیری بر فضای جغرافیایی دارد؟
- کشورها برای محافظت از اقتصاد خود در تجارت بین‌المللی چه می‌کنند؟

در کتاب جغرافیا ۲ درس ها با فعالیت شروع می شود

هدف از این شیوه ؛ ایجاد انگیزه ، سنجش دانسته های دانش آموزان و یادگیری عمیق تر مطالب می باشد.

نواحی فرهنگی

دو گردشگر ایرانی در فصل تابستان

یکی به کشور چین در آسیا و دیگری به ایتالیا در اروپا سفر می کنند و نکاتی را یادداشت می کنند با توجه به نکاتی که یادداشت کرده اند، فعالیت را پاسخ دهید.

فعالیت

در پایه های نهم و دهم با تعریف و مفهوم فرهنگ و ابعاد و عناصر مهم آن (نمادها، هنجارها، ارزش ها و عقاید) آشنا شدید و آموختید که فرهنگ به طور کلی به شیوه مشترک زندگی یک جامعه گفته می شود. این دو یادداشت مربوط به دو گردشگر است که از دو ناحیه متفاوت دیدن کرده اند. آنها را بخوانید.

ایتالیا

۱۲ مرداد ۹۰

...هوای رُم امروز به شدت گرم و شرجی شده است. تصمیم داریم برای بازدید از مجموعه واتیکان برویم. اینجا مهد مسیحیت کاتولیک است. از پیشخوان هتل نشانی ایستگاه های اتوبوس را پرسیدم. البته تا امروز چند کلمه ایتالیایی هم یاد گرفته ام؛ مثلاً بون جورنو یعنی صبح به خیر. رُم واقعاً شهر مجسمه ها و بناهای باشکوه است. دیروز معبد پانتئون و کلیسای سنت پیر را دیدیم (جالب است در هر گوشه و کنار شهر و حتی در خیابان های فرعی بناهای تاریخی دیده می شود).
دیشب در رستوران نزدیک هتل، خوراک ماکارونی با سبزیجات سفارش دادیم چون گوشت ذبح غیراسلامی مصرف نمی کنیم. راستش اگر خودخواهی نباشد، من ماکارونی را از ایتالیایی ها بهتر درست می کنم.
امروز به دوستان گفتم من هنوز منشأ تاریخی ضرب المثل «همه راه ها به رُم ختم می شود» را نمی دانم! آنها می گویند: ...

چین

۲۷ شهریور ۹۳

...در یک چایخانه، جای سبز نوشیدیم و به هتل برگشتیم. راستی، چینی ها انعام دادن در رستوران را نمی پسندند و آن را توهین می دانند. ظهر کنسروهایی را که از ایران همراه آورده بودیم، باز کردیم و خوردیم (برخی از غذاهای چینی برای ما خیلی عجیب اند. در رستوران سوپ لاک پشت سفارش داده می شد و می گویند جزو غذاهای محبوب مردم این کشور است).
یکن پر از جاذبه های دیدنی است. (در معماری بناها، ترکیب بندی چوبی و ارتباط با طبیعت زیاد دیده می شود). فردا قرار است به دیدن معبد بهشت در جنوب چین برویم. این کشور طی تاریخ تحت تأثیر کنفوسیوس گرایی، دین بودایی و تائوئیسم* بوده است. از یک فروشنده نشانی مسیر را پرسیدم. به نظر می رسد عامه مردم خیلی زبان انگلیسی نمی دانند و آنهایی هم که انگلیسی صحبت می کنند، لهجه شان برای من نامفهوم است. به نظرم یادگیری زبان چینی خیلی سخت باشد.
تا جایی که من از برخوردها فهمیده ام مردم چین خیلی سخت کوش، اهل کار و رعایت نظم و انضباط هستند. خلق و خوی ملایمی دارند و صبورند. همچنین خیلی مقتصد و صرفه جو هستند و ...

۱- در این یادداشت ها به کدام عناصر و جنبه های فرهنگی دو مکان اشاره شده است؟ توضیح دهید و آنها را مقایسه کنید.

۲- چه عواملی موجب می شود مکان های مورد بازدید این دو گردشگر را دو ناحیه فرهنگی جدا از هم بدانیم؟

ناحیه فرهنگی را تعریف کنید؛ در نواحی فرهنگی کدام شاخص های فرهنگی غالب است؟

همان طور که با انجام دادن فعالیت بی بردید، یک «ناحیه فرهنگی» بخشی از سطح زمین است که در آن فرهنگ ویژه ای (نوع خاص زبان، دین، هنر و معماری، عقاید، نوع بهره برداری از محیط طبیعی، سبک زندگی روزانه، غذا، لباس و...) غالب است و به سبب همان فرهنگ ویژه از سایر نواحی جدا می شود. مطالعه نواحی فرهنگی از مهم ترین موضوعات جغرافیای فرهنگی* است، جغرافیای فرهنگی یکی از شاخه های دانش جغرافیا است.

زبان؛ یکی از مهم ترین شاخص های فرهنگی می باشد، چرا؟

زبان

زبان از مهم ترین شاخص های فرهنگی است و برای افرادی که به آن تکلم می کنند، هویت مشترکی به وجود می آورد. (به عبارت دیگر، زبان نظامی از ارتباطات است که در آن، معنی الفاظ را فقط گروه خاصی که در آن مشترک اند، درک می کنند و می فهمند و برای گروه دیگر، معنایی ندارد.)

مجسم کنید شما و دوستانتان در خیابان با گروهی گردشگر که از کشوری مانند ژاپن یا روسیه به ایران سفر کرده اند، برخورد می کنید و آنها را مشغول گفت و گو بایکدیگر مشاهده می کنید. شما نمی توانید دریابید آنها به هم چه می گویند و آنها نیز صحبت های شما و دوستانتان را درک نمی کنند.

مثال برای
شاخص فرهنگی
زبان

عناصر اصلی گسترش یک فرهنگ چیست؟ چرا؟

زبان، همچنین، عنصر اصلی گسترش یک فرهنگ است؛ زیرا انسان ها از طریق آن، اطلاعات، تجربه ها، ارزش ها و آداب و رسوم خود را به دیگران و به نسل بعدی منتقل می کنند. چند هزار زبان رایج در دنیا؛ چگونه گسترده شده اند؟ چرا همه زبان ها روی نقشه نمایش داده نمی شوند؟

● امروزه حدود چند هزار زبان در سراسر جهان وجود دارد که مردم به آنها تکلم می کنند. (برخی از این زبان ها در ناحیه های کوچک رایج اند و گاهی کمتر از هزار نفر سخنگو دارند و بعضی از آنها نیز در قاره های مختلف جهان گسترده شدند و میلیون ها نفر با آنها تکلم می کنند.) نمایش پراکندگی همه زبان ها بر روی نقشه، کار دشواری است.

● زبان شناسان زبان های دنیا را به «خانواده های بزرگ زبانی» تقسیم کرده اند. منظور از یک خانواده زبانی، گروه بزرگی از زبان هاست که یک ریشه اصلی دارند؛ برای مثال، مردم انگلستان، اسپانیا، روسیه، هند و ایران به زبان های مختلف صحبت می کنند اما همگی جزء خانواده زبانی هند و اروپایی محسوب می شوند؛ زیرا ریشه مشترک دارند.

به نقشه پراکندگی خانواده های زبانی مهم جهان توجه کنید. کشورهایی را که از نظر زبانی هم خانواده اند، می توان یک ناحیه زبانی به حساب آورد. سه خانواده زبانی مهم و پرتکلم جهان عبارتند از:

۱- خانواده هند و اروپایی

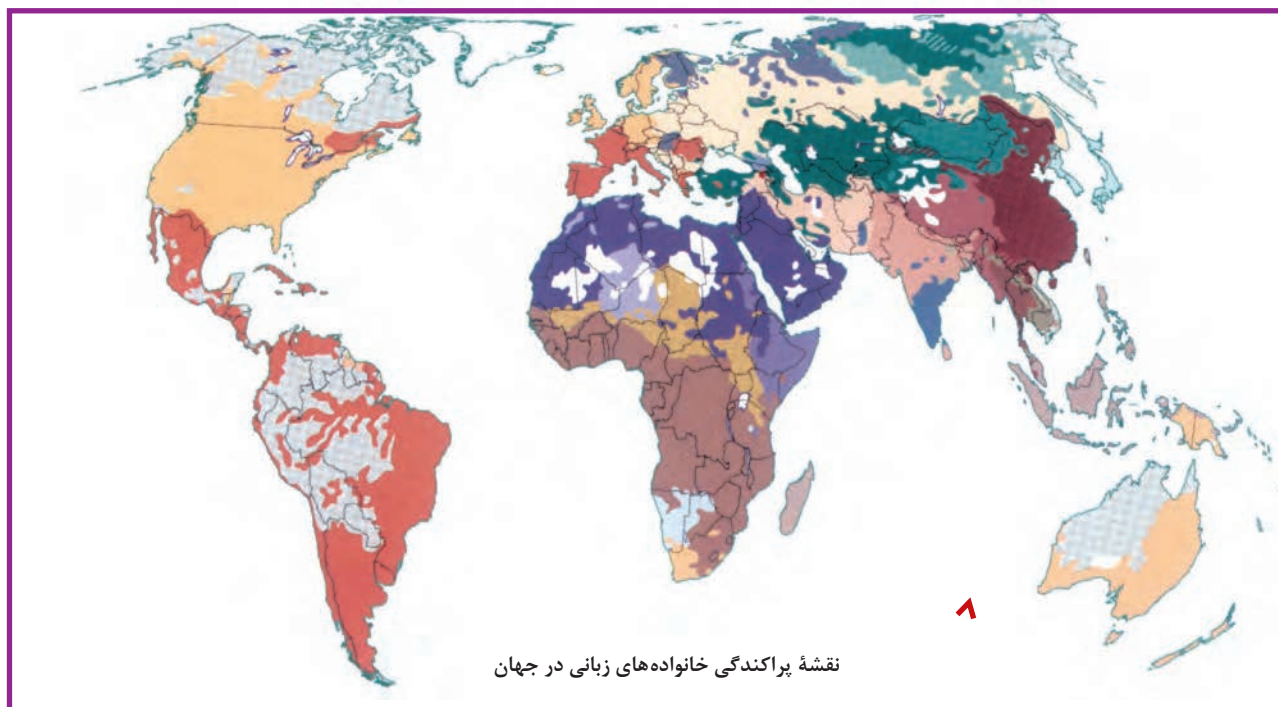
- ۱- خانواده هند و اروپایی
- ۲- خانواده چینی - تبتی
- ۳- خانواده آفرو - آسیایی

خانواده زبانی هند و اروپایی بزرگ ترین و گسترده ترین گروه زبانی دنیاست که در چندین قاره گسترده شده است. بیش از نیمی از مردم جهان، به یکی از زیرشاخه های این زبان صحبت می کنند. زبان هند و اروپایی خود به شاخه های مختلف تقسیم می شود. یکی از زیرشاخه های زبان هند و اروپایی «زبان ایرانی» است.

ویژگی های خانواده زبانی هند و اروپایی را بنویسید.

امروزه مهم ترین و پرگویش ترین زبان های ایرانی که ریشه باستانی مشترک دارند عبارتند از: فارسی، پشتو، تاجیکی، لری، کردی، بلوچی، طبری، گیلکی و تالشی. این زبان ها در کشور ایران و خارج از آن، به ویژه در کشورهای همسایه، گسترده شده اند.

مهم ترین و پرگویش ترین زبان های ایرانی که ریشه باستانی دارند؛ کدامند؟

بزرگ‌ترین و گسترده‌ترین

سه ویژگی خانواده زبانی چینی - تبتی را بنویسید.

۲- خانواده چینی - تبتی

خانواده زبانی چینی - تبتی دومین خانواده بزرگ زبانی از نظر تعداد سخن‌گوست. و در میان مردم زردپوست ناحیه آسیای شرقی رواج دارد. ^۳ماندارین چینی از معروف‌ترین و پرسخن‌گوترین شاخه‌های این زبان محسوب می‌شود.

۳- خانواده آفری - آسیایی (سامیایی - حامیایی)

- ۱- زبان قوم سامی، زبان مردم عرب و یهود و زبان قوم حامی، زبان بعضی از مردم در شمال آفریقا است.
- ۲- در بین زبان‌های خانواده آفری - آسیایی، معروف‌ترین و مهم‌ترین آنها زبان عربی است که در جنوب غربی آسیا و شمال آفریقا بدان تکلم می‌کنند.
- ۳- زبان عربی زبان رسمی حدود بیش از ۲۰ کشور و یکی از زبان‌های رسمی سازمان ملل متحد است. به علاوه ^۴زبان قرآن است و با آنکه قرآن به بسیاری از زبان‌های دنیا ترجمه شده است، میلیون‌ها نفر از مسلمانان جهان آن را به زبان اصلی (عربی) می‌خوانند و می‌آموزند و به همین دلیل، اهمیت ویژه‌ای دارد.

ویژگی‌های خانواده زبانی؛ آفری - آسیایی (سامیایی - حامیایی) را بنویسید؛
چرا مهم‌ترین زبان این گروه (عربی)، اهمیت ویژه‌ای دارد؟

قلمرو زبان عربی

قلمرو زبان عربی

چینی ماندارین و سایر زبان‌های چینی

دارپوش ترابی - دبیر دبیرستان‌های بیرجند

فعالیت

۱- فعالیت شماره ۱ و ۲، مهارت‌های نقشه‌خوانی را انجام دهید.

۲- چرا سه زبان چینی، انگلیسی و اسپانیایی از پرمتکلم‌ترین زبان‌های جهان محسوب می‌شوند؟ برای هر مورد، دلیل بیاورید.

چه عواملی موجب گسترش برخی زبان‌ها و تغییر در نواحی زبانی شده است؟

تغییر در الگوی پراکندگی زبان‌ها

- پراکندگی زبان‌ها در جهان امروز، همواره به شکل کنونی نبوده است. عواملی چون ^۱جنگ و ^۲فتح سرزمین‌ها، ^۳تجارت و مهاجرت مردم از یک ناحیه به نواحی دیگر، موجب گسترش برخی زبان‌ها و تغییر در نواحی زبانی شده است.
- یکی از مهم‌ترین تغییرات تاریخی در الگوهای زبانی جهان در قرن ۱۵ و ۱۶ میلادی معروف به «عصر اکتشافات جغرافیایی»* آغاز شد. وقتی اروپاییان با پیشرفت در دریانوردی، سرزمین‌های نو را کشف کردند، در آمریکای شمالی، استرالیا و نیوزیلند، زبان انگلیسی گسترش یافت؛ در مستعمرات آنها در قاره‌های آفریقا، آمریکای جنوبی و بخش‌هایی از آسیا نیز زبان‌های انگلیسی، اسپانیایی، پرتغالی و فرانسوی رواج پیدا کرد. **اکتشافات دریایی؛ چه تاثیری بر گسترش و تغییر زبان، در قاره‌های مختلف داشته است؟**

- در قرن بیستم و بیست و یکم، با پیشرفت‌های صنعتی و گسترش ارتباطات، برخی زبان‌ها مانند انگلیسی در سراسر جهان به کار گرفته شد. **امروزه از زبان انگلیسی در اغلب نرم‌افزارهای رایانه‌ای، برای پایش رفت‌وآمد هواپیماها و کشتی‌ها، و نیز در متون علمی و تحقیقاتی بین‌المللی استفاده می‌شود.** **چه عواملی سبب شد برخی زبان‌ها مانند زبان انگلیسی، در قرن بیست و یکم، در سراسر جهان به کار گرفته شوند؟**

تنوع زبانی

- یکی از موضوعات مورد توجه جغرافی‌دان‌ها، اهمیت تنوع جغرافیایی زبان‌هاست. ^۱امروزه در اثر رشد ارتباطات و فناوری اطلاعات، برخی از زبان‌ها در جهان غلبه بیشتری پیدا کرده‌اند. همچنین ^۲پیش‌بینی می‌شود که در آینده برخی از زبان‌های بومی و محلی در نواحی مختلف از بین بروند. به همین دلیل، اغلب کشورهای جهان یا نواحی سعی می‌کنند زبان ملی و زبان‌های بومی و محلی خود را حفظ کنند تا هویت فرهنگی‌شان پابرجا بماند.

چرا اغلب کشورهای جهان یا نواحی سعی می‌کنند زبان ملی و زبان‌های بومی و محلی خود را حفظ کنند؟

دو نمونه از تلاش کشورها؛ برای حفظ زبان ملی و زبان های بومی و محلی را بنویسید. از تصاویر نیز کمک بگیرید.

در کشور انگلستان، مردم ناحیه ولز به زبان ولزی یا ولشی صحبت می کنند که با زبان انگلیسی، متفاوت است. ولزی ها که در انگلستان «اقلیت» محسوب می شوند، با اقداماتی از قبیل ایجاد کانال تلویزیونی، نوشتن و نشر کتاب های ادبی و قصه نویسی به زبان ولزی برای ترویج این زبان تلاش می کنند.

استفاده از دو زبان انگلیسی و ولش بر روی تابلوها در ناحیه ولز - انگلستان

کانادا کشوری انگلیسی زبان است، با این حال، در ایالت کبک در این کشور، بیشتر جمعیت به زبان فرانسوی صحبت می کنند و زبان رسمی این ایالت، فرانسوی است. مسئولان ایالت کبک به موضوع زبان فرانسه و گسترش آن، حساسیت زیادی دارند و برای ترویج آن تلاش می کنند.

بیشتر تابلوهای راهنمایی و نام مغازه ها و فروشگاه ها به زبان فرانسه نوشته شده است. یکی از اقدامات مسئولان ایالت کبک برای ترویج این زبان، برگزاری کلاس های زبان رایگان برای مهاجران است.

تابلوی «ایست» به زبان فرانسوی در ایالت کبک کانادا

بیشتر بدانیم

- منظور از «زبان زنده جهانی» زبانی است که یک یا چند تا از این ویژگی ها را داراست: الف) تعداد زیادی سخنگو دارد، ب) در بسیاری از کشورها به عنوان زبان دوم آموخته می شود، پ) ادبیات غنی دارد، ت) در روابط سیاسی، بازرگانی و اقتصادی و امور علمی مورد استفاده قرار می گیرد.
- یکی از گسترده ترین زبان های زنده دنیای امروز زبان انگلیسی است.
- در سازمان ملل متحد، ۶ زبان شامل انگلیسی (بریتانیایی)، فرانسوی، چینی، عربی، اسپانیایی و روسی به عنوان زبان های رسمی پذیرفته شده اند که در ملاقات ها و جلسه ها و اسناد رسمی مورد استفاده قرار می گیرند.

شش زبان رسمی؛ پذیرفته شده توسط سازمان ملل متحد، همراه با کاربرد خاص آن بنویسید.

- ۱- آیا ممکن است زبان‌ها نیز مانند گونه‌های زیستی در خطر انقراض قرار بگیرند؟ چه عواملی موجب از بین رفتن زبان‌ها می‌شود؟
- ۲- چرا حفظ تنوع زبان‌ها مهم است؟
- ۳- الف) چرا جامعه ما به تأسیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی اقدام کرده است؟
ب) وظیفه این نهاد چیست؟ پ) چگونه می‌توان از اقدامات این نهاد حمایت و پشتیبانی کرد؟
- ۴- الف) به نظر شما، از چه راه‌هایی می‌توان زبان فارسی را گسترش داد؟ ب) از چه راه‌هایی می‌توان زبان‌های قومی و محلی کشور ایران را تقویت کرد؟

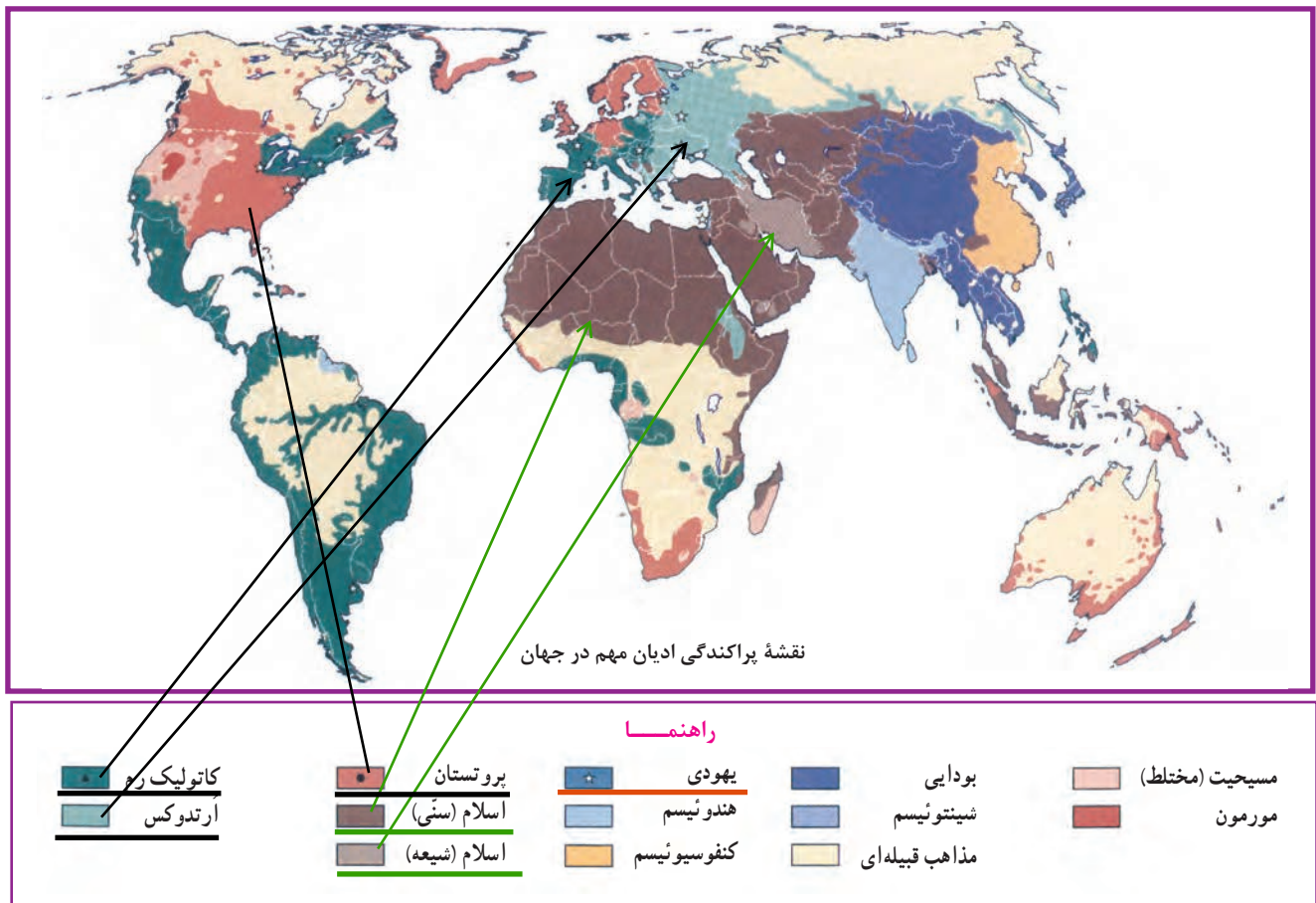
دین به عنوان یکی از شاخص‌های مهم فرهنگی؛ بر کدام جنبه‌های زندگی انسان‌ها تاثیر زیادی داشته و به دلیل همین آثار آن (دین) در نواحی مختلف، مشاهده می‌شود؟

دین

دین یکی از شاخص‌های مهم فرهنگی است. ¹ دین‌ها بر قوانین اجتماعی، عقاید، رفتارها و ارزش‌های اخلاقی، آیین‌ها و مراسم، و همچنین پدیده‌های قابل مشاهده مانند بناها و آثار هنری تأثیر زیادی دارند و به همین سبب، آثار دین را می‌توان در نواحی مختلف مشاهده کرد. به نقشه پراکندگی ادیان عمده جهان توجه کنید. به طور کلی، ادیان به دو گروه تقسیم می‌شوند:

الف) ادیان مبتنی بر یکتاپرستی مانند دین اسلام، مسیحیت، یهود و زرتشت؛

ب) ادیان مبتنی بر پرستش غیر خدای یگانه مانند هندوئیسم، بودائیسم، آنیسم (مذاهب قبیله‌ای).

به طور کلی؛ ادیان به چند گروه تقسیم می‌شوند؟ با استفاده از نقشه پراکندگی ادیان مهم در جهان، پراکندگی ادیان را بررسی و تحلیل کنید.

مسلمانان؛ چه تعداد از جمعیت جهان را تشکیل می دهند و در کدام قاره ها پراکنده شده اند؟

• امروزه بیش از یک و نیم میلیارد نفر از مردم جهان، مسلمان اند و علاوه بر آسیا و آفریقا در سایر قاره ها نیز پراکنده شده اند. تشیع و تسنن دو مذهب بزرگ اسلام هستند.

دین مسیح؛ در کدام قاره ظهور کرد شمار پیروان این دین در کدام قاره ها بیشتر است و شامل کدام مذاهب می باشد؟

• دین مسیحیت در آسیا ظهور کرد اما امروزه شمار پیروان آن در قاره های اروپا، آمریکا، استرالیا و نیوزیلند و کشورهای مرکزی و جنوبی آفریقا بیشتر است. این دین شامل سه مذهب عمده کاتولیک، پروتستان و ارتدوکس است.

• بیشتر پیروان دین یهود به صورت پراکنده در شهرها و نواحی بزرگ بازرگانی جهان زندگی می کنند و سرزمین مشخصی ندارند. یکی از مراکز تجمع یهودیان، سرزمین فلسطین اشغالی است که بعد از جنگ جهانی دوم با حمایت دولت های استعماری اشغال شده است.

چشم انداز یعنی چه؟ از طریق مشاهده کدام دستاورد های انسان در چشم انداز؛

شیوه زندگی مردم یک ناحیه را متوجه می شویم؟

چشم انداز فرهنگی

• چشم انداز یعنی منظره قابل رؤیت از یک مکان. ساختمان ها و بناها، سبک معماری، نوع سکونتگاه های شهری و روستایی، مزارع، جاده ها، خیابان ها و نظایر آن که در یک چشم انداز مشاهده می شود، شیوه زندگی مردم یک ناحیه را به مشاهده گر نشان می دهد.

بنابراین، انسان ها با تغییراتی که در محیط های طبیعی به وجود می آورند، «چشم انداز های فرهنگی» خلق می کنند. فرهنگ هر ناحیه، موجب به وجود آمدن چشم انداز های خاصی در آن ناحیه می شود. چشم انداز های فرهنگی چگونه؛ و تحت تاثیر چه عاملی خلق می شوند؟

دین و چشم انداز های فرهنگی

۲- چشم اندازی از دو مسجد آياصوفيه و مسجد آبی - استانبول، ترکیه

۱- چشم اندازی از محوطه حرم امام رضا (ع) - مشهد، ایران

۴- یک معبد بودایی - ژاپن

۳- مجسمه شیوا - هند

کدام یک از عناصر فرهنگی ؛ نقش مهمی در خلق چشم اندازه‌های فرهنگی دارد؟ چگونه ، با ذکر مثال توضیح دهید.

در بین عناصر فرهنگی، دین نقش مهمی در خلق چشم اندازه‌های فرهنگی دارد. (پروان یک دین با توجه به باورها و اعتقادات خود چشم اندازه‌های خاصی را در قالب معماری، هنر، نقاشی، مجسمه‌سازی، ایجاد مکان‌های مقدس و زیارتگاهی به وجود می‌آورند.)
معمولاً در اطراف شهرهای مذهبی و مجاورت مکان‌های مقدس، بازارها، هتل‌ها، بنگاه‌های مسافرتی و فروشگاه‌های مختلف برای مسافران و بازدیدکنندگان پدید می‌آید.

مثال

فعالیت

نمایشگاه عکس برپا کنید. با راهنمایی معلم یک مسابقه عکاسی اجرا کنید. افراد داوطلب از یک چشم انداز فرهنگی عکس بگیرند و در زیر هر تصویر درباره عناصری که در چشم انداز مشاهده می‌شود، توضیح مختصری بنویسند. تصاویر را به دیوار کلاس یا راهروی مدرسه نصب کنید. برای دو مورد از بهترین تصاویر، جایزه در نظر بگیرید.

داوطلبی

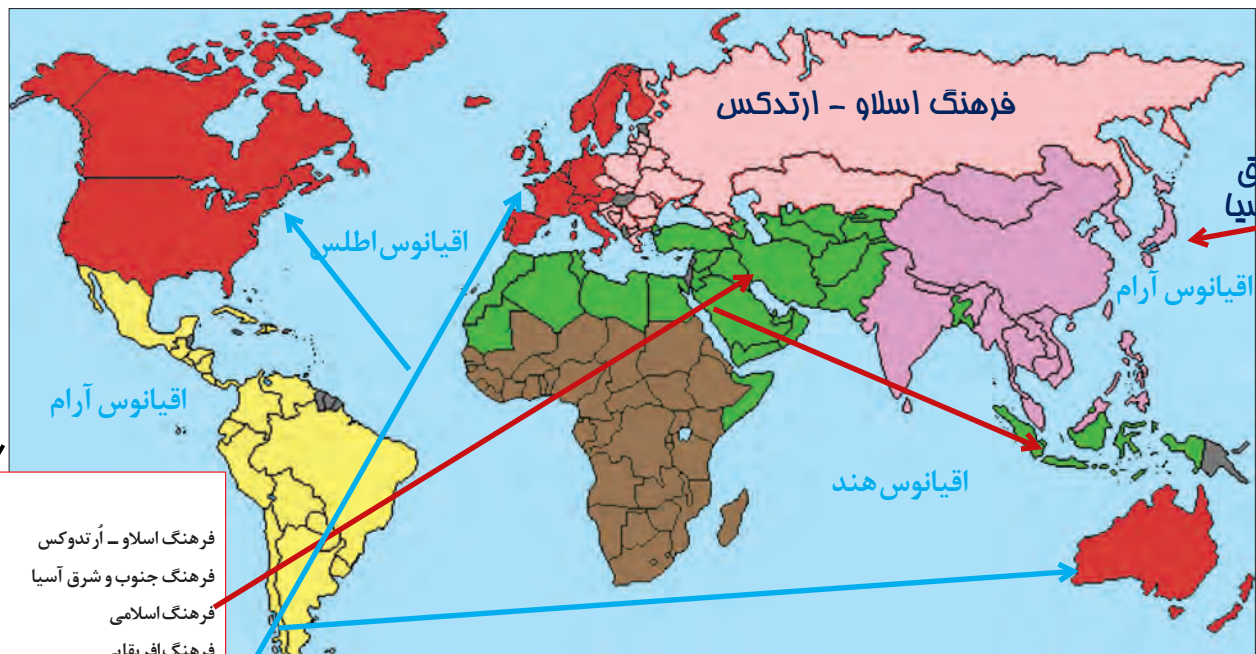
نواحی فرهنگی عمده جهان

ای مردم، ما شما را از یک مرد و زن آفریدیم و شما را به قبایل و فرقه‌های مختلف گردانیدیم تا یکدیگر را بشناسید.
همانا گرمی‌ترین شما نزد خداوند با تقواترین شماست.

سوره مبارکه حجرات، آیه ۱۳، قرآن کریم

چرا جغرافیدان‌ها سطح زمین را به نواحی فرهنگی تقسیم کرده‌اند؟ برای تعیین این نواحی از کدام شاخص‌های فرهنگی استفاده می‌کنند؟

جغرافی‌دان‌ها برای مطالعه و شناخت تنوع‌های فرهنگی، سطح زمین را به نواحی فرهنگی تقسیم کرده‌اند. این نواحی فرهنگی، در یک یا چند شاخص فرهنگی، مانند دین، زبان، آداب و رسوم، هنر و معماری و نوع فعالیت اقتصادی شباهت‌هایی دارند. شباهت در یک یا چند عامل، هر ناحیه را از نواحی دیگر متمایز می‌کند. تاکنون تقسیم‌بندی‌های مختلفی از نواحی فرهنگی جهان ارائه شده است. این نقشه، یکی از انواع تقسیم‌بندی‌ها را نشان می‌دهد که در آن جهان به شش ناحیه وسیع فرهنگی (قلمرو فرهنگی) تقسیم شده است. این شش ناحیه را نام ببرید.

این نقشه، قلمروهای فرهنگی در مقیاس کلی را نشان می‌دهد. در نقشه‌های کلی و عمومی، اطلاعات تعمیم یافته‌اند و جزئیات به نمایش گذاشته نمی‌شوند و مرز نواحی دقیق نیست. در واقع، هر ناحیه فرهنگی خود از تعداد زیادی ناحیه کوچک، تشکیل شده است.

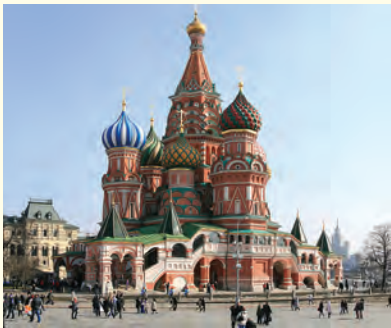
انجام فعالیت بر اساس اطلاعات نقشه (نقشه خوانی)

- ۱- با مطالعه نقشه نواحی فرهنگی جهان در صفحه قبل و پیش دانسته‌های خود، جاهای خالی را پر کنید.
- ۲- با همفکری یکدیگر، یکی از نواحی فرهنگی جهان را روی نقشه انتخاب کنید و براساس معیارهایی، آن را به دو یا چند ناحیه فرهنگی خردتر تقسیم نمایید.

با دقت در نقشه؛ قلمروهای فرهنگی صفحه قبل، ضمن انطباق جدول با نقشه، جاهای خالی را کامل کنید.

مطالعه برای
انجام دادن
فعالیت

ناحیه	قلمرو	ویژگی‌ها
ناحیه فرهنگی اروپایی - غربی	این ناحیه شامل، اروپای شمالی و غربی، استرالیا و اقیانوسیه است.	از ویژگی‌های این ناحیه، غلبه زبان و لاتین*، سطوح بالای صنعتی شدن، شهرنشینی و تجارت است. دین مردم این ناحیه مسیحیت است (پروتستان و کاتولیک). دنیاگرایی و کاهش اعتقاد به دین (سکولاریزم) در این ناحیه رواج دارد.
		
معماری مدرن - کانادا	کلیسای تاریخی نوتردام - پاریس، فرانسه	رژه اسکاتلندی‌ها در جشن ملی
ناحیه فرهنگی اسلاو-ارتدوکس	این ناحیه، روسیه و اروپای و مرکزی را دربرمی‌گیرد.	اسلاوها به زیرشاخه‌های متعدد زبان اسلاویک و بالتواسلاویک* صحبت می‌کنند. در این ناحیه، دین مسیحیت شاخه غالب است. گروه‌های اقلیت مسلمان نیز در این ناحیه زندگی می‌کنند. البته ماده‌گرایی* و کاهش اعتقاد به دین به دلیل غلبه طولانی کمونیسم* در این ناحیه رواج دارد. معماری سبک اسلاو در این ناحیه مشاهده می‌شود.
		
عروسک‌های چوبی (ماتروشکا) - صنایع دستی روسیه	مراسم جشن - اسلاوها	کلیسای جامع سنت باسیل - مسکو، روسیه

ناحیه	قلمرو	ویژگی ها
ناحیه فرهنگی اسلام	قلمرو وسیعی از قاره آسیا و شمال قاره را دربرمی گیرد. به علاوه، دین اسلام در جنوب شرق آسیا در کشورهایی مانند و مالزی گسترش یافته است.	در این ناحیه، زبان ها، قومیت ها و فرهنگ های متعدد وجود دارد، اما غلبه دین در زندگی اجتماعی، قوانین و باورها، موجب شکل گیری اشتراکات فرهنگی بسیاری شده است. مساجد از مهم ترین جلوه های معماری این ناحیه وسیع اند. (مطالعه موردی جهان اسلام را بخوانید.)

مسجد محمد علی پاشا - قاهره

برگزاری نماز عید فطر - اندونزی

بازار کرمان - ایران

این ناحیه، شامل افریقای مرکزی و است.	قلمرو نژاد پوست است و فرهنگ آن ترکیبی از فرهنگ قبایل مختلف است و ادیان قبیله ای در این ناحیه وجود دارد؛ هرچند در دوران استعمارگری اروپا و امریکا از دین تأثیر پذیرفته است. خانواده های زبانی متعددی در این ناحیه وجود دارد. معماری بومی این ناحیه برگرفته از شرایط طبیعی و آب و هوا، و متناسب با مصالح موجود در طبیعت است.
ناحیه فرهنگی افریقایی	

ماسک های افریقایی

اجرای سرود - دانش آموزان افریقایی

معماری مدرن افریقا

ناحیه	قلمرو	ویژگی‌ها
ناحیه فرهنگی جنوب و شرق آسیا	این ناحیه مشرق و جنوب و جنوب شرقی آسیا را در برمی گیرد. خاستگاه دو تمدن بزرگ چین و بوده است.	در هند، مذهب هندوئیسم غلبه دارد. هر چند مبدأ دین بودایی نیز کشور هند است اما این دین در شرق آسیا در ژاپن و کره جنوبی گسترش یافته است. تأثیرپذیری از این دو دین و زندگی روستایی متأثر از کشت و آب و هوای موسمی از دیگر اشتراکات این ناحیه است. غلبه جلوه‌های طبیعت و استفاده از چوب و سقف‌های چند طبقه در معماری این نواحی مشاهده می شود.
جشن شتر - ایالت راجستان هند	معماری سنتی - ژاپن	جشن سال نو - چین

جشن سال نو - چین

معماری سنتی - ژاپن

جشن شتر - ایالت راجستان هند

این ناحیه شامل امریکای و است.	ناحیه فرهنگی امریکای لاتین
مذهب کاتولیک، که با مذاهب بومی و قبیله‌ای آمیخته شده، و همچنین زبان‌های دو کشور استعمارگر و در این ناحیه رواج دارد. به طور کلی، اقتصاد و فرهنگ این ناحیه، مشابه اروپای مدیترانه‌ای است.	
فروشگاه صنایع دستی - پرو	استادیوم ماراکانا و مجسمه حضرت عیسی (ع) ریودوژانیرو - برزیل
فروش میوه در خیابان - مکزیک	

فروشگاه صنایع دستی - پرو

استادیوم ماراکانا و مجسمه حضرت عیسی (ع)
ریودوژانیرو - برزیل

فروش میوه در خیابان - مکزیک

پخش فرهنگی

لطفاً قبل از ورود به بحث، پخش یا انتشار، با سؤالات زیر پاسخ دهید.

به تصاویر توجه کنید؛ در هر تصویر چه پدیده‌ای را مشاهده می‌کنید؟ به نظر شما خاستگاه این پدیده‌ها کجاست و چگونه به این ناحیه‌ها منتقل شده‌اند؟

پیتزا فروشی - ژاپن

ورزش کاراته - ایران

شعبه یک فست فود امریکایی - عربستان

جشن نوروز - روستایی در قزاقستان

پدیده پخش یا انتشار را تعریف کنید.

پدیده پخش یا انتشار فرایندی است که طی آن یک موضوع یا پدیده مانند زبان، مذهب، افکار و ایده‌ها، نوآوری، وسایل و ابزار، لباس، شیوه زندگی و حتی بیماری از یک مکان به سایر مکان‌ها گسترش می‌یابد.

1. پخش فرهنگی از زمان‌های بسیار کهن وجود داشته است. بسیاری از ابداعات بشر که در تمدن‌های اولیه شکل گرفته‌اند، مانند شیوه کشاورزی، خط، ذوب فلزات و تولید سلاح‌های جنگی، کم‌کم از ناحیه مبدأ خود به نواحی اطراف گسترش یافته‌اند. در گذشته، جنگ‌ها و دادوستد میان نواحی نقش مهمی در پدیده پخش فرهنگی داشته است. برای مثال، آمدوشد کاروان‌ها در مسیر جاده ابریشم موجب گسترش ابداعات، افکار، کالاها و... در سرزمین‌های مختلف می‌شد.
4. بسیاری از ادیان و زبان‌ها طی دوره‌های تاریخی در جهان گسترش یافته‌اند. دین اسلام فقط در محل ظهور یا کانون خود باقی نماند بلکه در بخش‌های وسیعی از جهان، انتشار یافت.

با توجه به سابقه طولانی؛ پخش فرهنگی در بین جوامع و زمان‌های مختلف آن؛ سه مورد را با مثال بنویسید.

نقشه گسترش اسلام در دوره‌های مختلف

قصر الحمرا - گسترش معماری اسلامی در اسپانیا - این بنا که از شاهکارهای معماری اسلامی به شمار می‌رود، در فهرست میراث جهانی یونسکو ثبت شده است.

دو شیوه پخش فرهنگی کدامند؟ توضیح داده و بنویسید؛ شیوه های پخش فرهنگی از نظر غالب بودن در گذشته و امروزه چه تغییری داشته اند؟

در دنیای امروز چه عواملی در پخش فرهنگی نقش مهمی دارند؟

- در دنیای امروز علاوه بر **۱ مهاجرت** و **۲ دادوستد** و **۳ گردشگری** و جهان گردی، **۴ استفاده** از انواع رسانه ها (کتاب و مجلات، تلویزیون و اینترنت و ...) **۵ انقلاب** در فناوری اطلاعات و ارتباطات، نقش مهمی در پخش فرهنگی دارند.
 - **۱** گاهی دو ناحیه فرهنگی به هم خیلی نزدیک اند و پدیده فرهنگی در اثر تماس مستقیم مردم، از ناحیه ای به ناحیه دیگر منتقل می شود؛ مانند ورزش «هاکی» که مبدأ آن کشور کانادا است اما در بین مردم ایالات متحده آمریکا و نواحی مرزی آن کشور با کانادا رواج بسیار یافته است.
 - **۲** گاهی پخش و انتشار از یک فرهنگ به فرهنگ های دیگر بدون آنکه فرهنگ ها در تماس مستقیم با یکدیگر باشند، اتفاق می افتد. امروزه برخلاف گذشته، با توجه به گسترش رسانه ها، نوع دوم پخش فرهنگی غالب است و رسانه ها نقش عمده ای در تغییر علائق، رفتارها، سبک زندگی روزانه (شیوه لباس پوشیدن، نوع غذا، تفریحات و ...) حتی در نواحی دورافتاده دارند.
 - امروزه فرایند یکسان سازی فرهنگ ها و توسعه فرهنگ کشورهای **خطرناک** برای فرهنگ و هویت ملی و بومی نواحی جهان می باشد.
- کدام نوع؛ پخش فرهنگی، امروزه خطرناک بزرگ برای فرهنگ و هویت ملی و بومی نواحی جهان می باشد؟**

بیشتر بدانیم

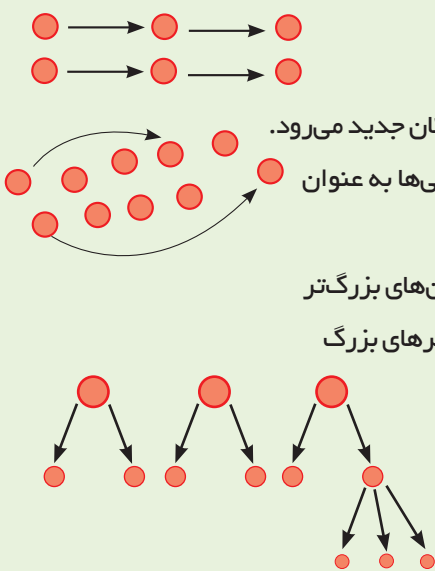
• **کارل ساوئر** (۱۹۷۵ - ۱۸۸۹ م.)، جغرافی دان بزرگ آلمانی، در زمینه جغرافیای فرهنگی و مفهوم چشم انداز فرهنگی مطالعات زیادی انجام داد.

• **تورستن هاگر اشتراند** (۲۰۰۴ - ۱۹۱۶ م.)، جغرافی دان سوئدی، در زمینه پخش فرهنگی و نوآوری فرهنگی پژوهش های زیادی انجام داد. او در مطالعات خود به سه نوع پخش از نظر فضایی اشاره کرده است:

پخش مجاورتی: در این نوع پخش، پدیده مستقیماً از یک مکان به مکان مجاور می رود؛ مانند بیماری وبا.

پخش مجدد (مکان یابی دوباره): پدیده مکان اولیه را کاملاً ترک می کند و به مکان جدید می رود. این نوع پخش، بیشتر در مورد مهاجران مطرح می شود؛ مانند انتقال آفریقایی ها به عنوان برده به قاره آمریکا و استقرار آنها در سرزمین های جدید.

پخش سلسله مراتبی: در این نوع پخش، پدیده یا نوآوری به طور منظم از مکان های بزرگتر یا مراکز به مکان های کوچک تر منتقل می شود؛ مانند تلویزیون که ابتدا در شهرهای بزرگ و سپس در شهرهای کوچک و روستاها گسترش یافت.

برای مشاهده تصاویر بیشتر درباره نواحی فرهنگی و پخش فرهنگی، به لوح فشرده پیوست کتاب یا پایگاه اینترنتی شبکه رشد به نشانی www.roshd.ir مراجعه کنید.

۱- تصویر زیر، روستایی را در ایران نشان می‌دهد. این تصویر به کدام یک از موضوعات این درس مربوط است؟ برداشت خود را توضیح دهید.

- ۲- با کاوش و بررسی در محل زندگی خود، چند پدیده، مانند نوع پوشاک، غذا، ورزش و رسوم، را که از نواحی دیگر ایران یا جهان به ناحیه زندگی شما منتقل شده است، شناسایی و در کلاس معرفی کنید.
- ۳- چه عواملی موجب پخش فرهنگی می‌شود؟ نام ببرید.
- ۴- به نظر شما، پخش فرهنگی در چه زمینه‌هایی مثبت و قابل قبول، و در چه زمینه‌هایی نامناسب و منفی است؟ نظر خود را با استدلال توضیح دهید.

مهم برای
فهم بهتر
پخش
فرهنگی

ارائه در کلاس

یکی از موضوعات زیر را انتخاب کنید.

- ۱- فرض کنید قرار است یک همایش (سمینار) علمی با موضوع «اهمیت و حفظ تنوع فرهنگی» برگزار شود و از شما خواسته‌اند پوستر این همایش را تهیه و طراحی کنید و روی آن پیام مناسبی نیز بنویسید. به‌طور گروهی و داوطلبانه، یک پوستر مناسب طراحی و تولید کنید و آن را در کلاس به نمایش بگذارید. درباره طرح پوستر، معنا و مفهوم رنگ‌ها و نمادها و اجزا و مراحل تهیه آن توضیح دهید.
- ۲- با جست‌وجو در منابع، درباره مبداء و چگونگی پخش یک پدیده مانند تقویم، بازی چوگان، قنات، قایق‌های بادبانی، چاپ و کاغذ، نقاشی مینیاتور یا برخی محصولات کشاورزی مانند چای و... مطالبی تهیه کنید و نتایج تحقیق خود را با استفاده از نقشه و تصویر در کلاس ارائه دهید.

مهارت‌های جغرافیایی

نقشه‌خوانی

- ۱- با استفاده از نقشه پراکندگی خانواده‌های زبانی بگویید زبان‌های هندواروپایی در کدام قاره‌ها و کدام نواحی گسترده شده است.
- ۲- با توجه به نقشه قلمرو کشورهای عربی‌زبان در صفحه ۷۱ و با مراجعه به یک اطلس، نام کشورها را روی نقشه کتاب بنویسید. (تهیه نقشه موضوعی)
- طرح نقشه (نقشه گنگ) جهان را از پیوست آخر کتاب کپی کنید. سپس با توجه به متن مطالعه‌موردی (۱)، با استفاده از یک اطلس، روی آن کشورهای جهان اسلام را رنگ کنید. نام کشورها را روی نقشه بنویسید. راهنمای مناسبی برای نقشه طراحی کنید و کشورهای مسلمان را در سه بخش افریقا، آسیای جنوب شرقی و آسیای جنوب غربی با سه رنگ مختلف نشان دهید.

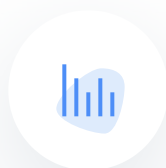
بسیار مهم

لطفاً با توجه به گروه بندی، هر گروه برای هر نوبت؛ یکی از ارائه‌ها را انتخاب کرده و در کلاس ارائه دهید. بخشی از نمره مستمر، مربوط به ارائه خواهد بود.

اپلیکیشن درسی همیار

برنامه رایگان درسی همیار

تمام پایه ها

جواب کتاب ، تدریس و نمونه سوال

همیشه رایگان

برنامه همیار کاملا رایگان میباشد